

УДК 342.922:711.4

DOI <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2026.01.2.20>

ОСОБЛИВОСТІ РОЗГЛЯДУ СПРАВ ЩОДО ОСКАРЖЕННЯ ГЕНЕРАЛЬНИХ ПЛАНІВ НАСЕЛЕНИХ ПУНКТІВ І ДЕТАЛЬНИХ ПЛАНІВ ТЕРИТОРІЇ

Кобецька Н.Р.,

доктор юридичних наук, професор,
професор кафедри трудового, екологічного та аграрного права,
Карпатський національний університет імені Василя Стефаника
ORCID: 0000-0001-9058-7615

Кобецька Н.Р. Особливості розгляду справ щодо оскарження генеральних планів населених пунктів і детальних планів території.

У статті, базуючись на системному аналізі практики розгляду вищими судовими інстанціями України справ щодо оскарження містобудівної документації місцевого рівня (зокрема, генеральних планів населених пунктів та детальних планів територій), визначені ключові особливості адміністративного провадження в цих категоріях справ, виходячи, насамперед, з пріоритету захисту суспільних, зокрема суспільних (публічних) екологічних інтересів.

Публічний екологічний інтерес спрямований на збереження природних екосистем, запасів природних ресурсів; підтримання екологічної рівноваги; забезпечення рівного доступу до природних ресурсів; підтримання безпечного стану довкілля; попередження негативних змін клімату.

Аналіз практики судового розгляду цієї категорії справ вказує, що Верховний Суд сформував ряд усталених висновків щодо застосування норм права при розгляді спорів про оскарження містобудівної документації, які мають важливе практичне значення також і в контексті захисту публічного екологічного інтересу, який присутній у цих правовідносинах.

По-перше, за своєю правовою природою та з огляду на процедуру прийняття, генеральний план населеного пункту та детальний план території є нормативно-правовими актами. Такий висновок базується насамперед на тому, що відповідні акти поширюють свою дію хоч і на певне коло, однак неперсоніфікованих осіб.

По-друге, визнання відповідної містобудівної документації нормативно-правовими актами визначає специфіку провадження у таких справах, визначену ст. 264 Кодексу адміністративного судочинства України, як наприклад, те, що нормативно-правові акти можуть бути оскаржені до адміністративного суду протягом всього строку їх чинності.

По-третє, право оскаржити вказану містобудівну документацію відповідно до ч. 2 ст. 264 Кодексу адміністративного судочинства України мають особи, щодо яких його застосовано, а також особи, які є суб`єктом правовідносин, у яких буде застосовано цей акт, що означає фактичне запровадження доктрини «actio popularis», згідно з якою позов може бути подано в інтересах «публічного порядку, законності».

У випадках, коли містобудівна документація не відповідає природоохоронним вимогам, додатково наголошено на праві звернення до суду громадських природоохоронних об'єднань, які, враховуючи приписи Орхуської конвенції та усталену судову практику, мають право на звернення до суду за захистом охоронюваного законом інтересу у сфері забезпечення екологічної безпеки.

Ключові слова: адміністративне судочинство; постанова Верховного Суду; містобудівна діяльність; просторове планування; планування територій; генеральний план населеного пункту; детальний план території; публічний екологічний інтерес.

Kobetska N.R. Peculiarities of considering cases regarding appeals against master plans of settlements and detailed plans of the territory.

The article, based on a systematic analysis of the practice of considering cases by the highest court instances of Ukraine regarding the appeal of urban planning documentation at the local level (in particular, master plans of settlements and detailed plans of territories), identifies key features of administrative proceedings in these categories of cases, based primarily on the priority of protecting social, in particular social (public) environmental interests. Public environmental interest is aimed at preserving natural ecosystems, natural resource reserves; maintaining ecological balance; ensuring equal access to natural resources; maintaining a safe environment; preventing negative climate change.

An analysis of the practice of court review of this category of cases indicates that the Supreme Court has formed a number of established conclusions regarding the application of legal norms when considering disputes regarding the appeal of urban planning documentation, which are of important practical importance also in the context of protecting the public environmental interest present in these legal relations.

Firstly, by their legal nature and in view of the adoption procedure, the master plan of a settlement and the detailed plan of the territory are regulatory legal acts. This conclusion is based primarily on the fact that the relevant acts extend their effect, albeit to a certain circle, but not to impersonalized persons.

Secondly, the recognition of the relevant urban planning documentation as regulatory legal acts determines the specifics of proceedings in such cases, as defined in Article 264 of the Code of Administrative Procedure of Ukraine, such as the fact that regulatory legal acts can be appealed to an administrative court throughout their entire term of validity.

Thirdly, the right to appeal the specified urban planning documentation in accordance with Part 2 of Article 264 of the Code of Administrative Procedure of Ukraine is possessed by the persons to whom it has been applied, as well as by persons who are the subjects of legal relations in which this act will be applied, which means the actual introduction of the doctrine of «*actio popularis*», according to which a lawsuit can be filed in the interests of «public order, legality».

In cases where urban planning documentation does not meet environmental protection requirements, the right of public environmental protection associations to appeal to the court was additionally emphasized, which, taking into account the provisions of the Aarhus Convention and established court practice, have the right to apply to court for protection of a legally protected interest in the field of ensuring environmental safety.

Key words: administrative proceedings; Supreme Court decision; urban planning activity; spatial planning; territorial planning; master plan of a settlement; detailed plan of the territory; public environmental interest.

Постановка проблеми. В Україні процес розроблення та затвердження містобудівної документації набрав обертів з початку 2010-х років на базі оновленого містобудівного законодавства. Міста почали активно розробляти генеральні плани населених пунктів та інші акти територіального планування. Аналіз відкритих даних містобудівного кадастру показує, що процес розробки та затвердження, зокрема, генеральних планів населених пунктів продовжується і в умовах війни [1].

При цьому збільшилась та ускладнилась категорія судових спорів, пов'язаних з оскарженням актів містобудівної документації, насамперед, місцевого рівня: генеральних планів населених пунктів, детальних планів території тощо. Справи щодо оскарження містобудівної документації розглядаються адміністративними судами. Варто зауважити, що в системі судової статистики виділяється об'єднана категорія судових спорів, які розглядаються адміністративними судами, а саме спори «з приводу регулювання містобудівної діяльності та землекористування». У 2023 році місцевими адміністративними судами розглянуто 3604 справи цієї категорії, у 2024–4304. Загалом ця категорія справ у загальній кількості розглянутих справ є незначною і становить біля 1%. Водночас у 2024 році Касаційним адміністративним судом у складі Верховного Суду розглянуто 1018 справ щодо містобудівної діяльності в порядку їх касаційного оскарження [2, с. 13, 36].

Спори щодо оскарження актів просторового планування складають окрему суттєву категорію справ і в державах Європейського Союзу. Так за даними звітності Державної ради Франції у 2024 році адміністративними судами Франції розглянуто 12 941 справу щодо міського планування, що становить 5,1% від загальної кількості розглянутих справ [3, с. 41].

Мета дослідження. Представлена наукова стаття має на меті, базуючись на системному аналізі практики розгляду вищими судовими інстанціями України справ щодо оскарження містобудівної документації місцевого рівня (зокрема, генеральних планів населених пунктів та детальних планів територій), визначити та узагальнити ключові особливості адміністративного провадження в цих категоріях справ, виходячи, насамперед, з пріоритету захисту суспільних, зокрема суспільних (публічних) екологічних інтересів.

Стан опрацювання проблематики. Науковим підґрунтям та теоретичною канвою наукових пошуків та ідей, що лягли в основу представленого дослідження, стали напрацювання представників науки конституційного, адміністративного права, пов'язані з дослідженням проблем містобудівного права [4, 5], науки екологічного права щодо розуміння публічних екологічних інтересів [6, 7], забезпечення екологічної безпеки містобудівної діяльності [8] тощо.

Важливе значення для розуміння підходів до вирішення спорів та формування судової практики розгляду відповідної категорії справ мають матеріали, узагальнення, представлені в доповідях-презентаціях суддів Верховного Суду [9, 10, 11].

Водночас, узагальнений аналіз новітньої судової практики щодо оскарження містобудівної документації місцевого рівня не представлений ні в наукових публікаціях, ні в аналітичних оглядах Верховного Суду.

Виклад основного матеріалу. В преамбулі Закону України «Про регулювання містобудівної діяльності» [12], визначено, що він встановлює правові та організаційні основи містобудівної діяльності і спрямований на забезпечення сталого розвитку територій з урахуванням державних, громадських та приватних інтересів.

Містобудівна документація, яка відповідно до закону є інструментом державного регулювання планування територій, теж має бути спрямована на реалізацію загальних засад сталого розвитку та забезпечувати пропорційне врахування, зокрема, економічних, соціальних та екологічних інтересів населення, територіальних громад. При цьому природоохоронні вимоги та обмеження знаходять відображення на всіх рівнях планування територій та в усіх видах містобудівної документації [13]. Так, наприклад, генеральні плани населених пунктів, котрі є основним видом містобудівної документації місцевого рівня, включають значний обсяг відомостей, що становлять екологічну інформацію, як наприклад, про санітарно-захисні зони підприємств, прибережні захисні смуги річок та інших водойм, території природно-заповідного фонду тощо. Особливим правовим інструментом врахування еколого-правових вимог у процесі планування територій є стратегічна екологічна оцінка.

Урахування еколого-правових вимог у процесі розробки містобудівної документації, дотримання процедури стратегічної екологічної оцінки спрямовано загалом на реалізацію та забезпечення публічного екологічного інтересу. Як висновується в наукових дослідженнях «публічний інтерес в екологічному праві полягає: в збереженні природних екосистем, запасів природних ресурсів; в підтримці екологічної рівноваги, біологічного та ландшафтного різноманіття; в забезпеченні рівного доступу до природних ресурсів; в забезпеченні безпечного стану довкілля; в попередженні негативних змін клімату тощо» [7, с. 348]. Фактично недотримання названих вище еколого-правових вимог та процедур приводить до порушення публічного (суспільного) екологічного інтересу, який, своєю чергою, може бути предметом захисту в суді в справах про оскарження містобудівної документації місцевого рівня.

Аналіз практики судового розгляду цієї категорії справ вказує, що Верховний Суд сформував ряд усталених висновків щодо застосування норм права при розгляді спорів щодо оскарження містобудівної документації, які мають важливе практичне значення також і в контексті захисту публічного екологічного інтересу, який присутній в цих правовідносинах.

По-перше, за своєю правовою природою та з огляду на процедуру прийняття генеральний план населеного пункту та детальний план території є нормативно-правовими актами. Така позиція висловлена Великою Палатою Верховного Суду у постановках від 15.05.2019 р. у справі № 363/3786/17, від 16.10.2019 р. у справі № 363/3101/17, а також Верховним Судом у постановках від 03.02.2020 р. у справі № 826/16737/18, від 14.07.2021 р. у справі № 260/20/19, від 18.08.2021 р. у справі № 509/931/17, від 20.09.2021 р. у справі № 809/1806/16, від 29.09.2021 р. у справі № 807/1314/17 та інших.

Так у постанові Верховного Суду у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду від 11.12.2019 року у справі № 369/7296/16-а про визнання нечинним та скасування рішення Чабанівської селищної ради Києво-Святошинського району Київської області № 136 від 25 лютого 2016 року «Про затвердження генерального плану селища Чабани Києво-Святошинського району Київської області» висновується таке:

«Аналіз положень статті 18 Закону України «Про регулювання містобудівної діяльності» дозволяє стверджувати, що генеральний план населеного пункту містить правові приписи нормативного характеру, які розраховані на широке коло осіб та застосовуються неодноразово. Це, зокрема, сукупність обов'язкових вимог до розвитку, планування, забудови та іншого використання території населеного пункту.

Затверджуючи своїм рішенням генеральний план населеного пункту, місцева рада визначає стратегію планування та забудови території населеного пункту, тобто здійснює нормативне регулювання відповідних відносин.

Визначальною умовою, що може слугувати критерієм загальності чи персоніфікованості суб'єктів впливу – є їх коло. Адже кількість як величина має відносний характер, може змінюватись і не є сталим показником регулятивного впливу юридичних актів. Під час визначення кола суб'єктів, правовий статус яких регламентує правовий акт, необхідно зважати лише на ті із них (фізична чи юридична особа, орган, організація, спільність людей тощо), для яких правовим актом устанавляються права та обов'язки безпосередньо, щодо яких праворегуляторний вплив є прямим (а не усіх суб'єктів, для яких він може мати якість юридичне значення).

Рішення міської ради щодо затвердження генерального плану стосується неперсоніфікованих осіб: органів державної влади та місцевого самоврядування, забудовників, якими можуть виступати як фізичні, так і юридичні особи. Здатність правового акта поширювати свою чинність хоч і на певне коло, однак неперсоніфікованих осіб – є ознакою нормативності.

Отже, рішення Чабанівської селищної ради Києво-Святошинського району Київської області № 136 від 25 лютого 2016 року «Про затвердження генерального плану селища Чабани Києво-Святошинського району Київської області розроблений ДП «УКРНДПІЦИВІЛЬБУД» у 2015 році» є нормативно-правовим актом» [14].

По-друге, визнання відповідної містобудівної документації нормативно-правовими актами визначає специфіку провадження у таких справах. Сьогодні особливості провадження у справах щодо оскарження нормативно-правових актів органів виконавчої влади, Верховної Ради Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування та інших суб'єктів владних повноважень закріплені ст. 264 Кодексу адміністративного судочинства України [15].

Серед визначених цією статтею особливостей розгляду адміністративних справ варто виділити положення частини третьої, а саме, що нормативно-правові акти можуть бути оскаржені до адміністративного суду протягом всього строку їх чинності, а також частини другої, які визначають коло суб'єктів звернення до адміністративного суду, про що йтиметься далі.

По-третє, фактично необмежене коло осіб, які можуть ініціювати відкриття відповідного провадження в адміністративному суді, що випливає з приписів частини другої ст. 264 Кодексу адміністративного судочинства України.

Зокрема, у постанові від 11.09.2023 р. у справі № 320/258/19 про оскарження рішення Ірпінської МР № 4574-62-VII від 19 грудня 2018 року «Про затвердження містобудівної документації – Оновлення Генерального плану м. Ірпінь Київської області» Верховний Суд обґрунтовує такий правовий висновок:

«Таким чином, положення частини другої статті 264 КАС України «право оскаржити нормативно-правовий акт мають особи, щодо яких його застосовано, а також особи, які є суб'єктом правовідносин, у яких буде застосовано цей акт» слід розуміти як запровадження у процесуальному законодавстві України (з деякими особливостями, які зобов'язують особу довести у суді, що такий акт стосується її інтересів) доктрини *actio popularis* (з лат. – «суспільна дія»), згідно з якою позов може бути подано в інтересах «публічного порядку, законності» (без обов'язку позивача доводити при зверненні до суду, що відповідне рішення суб'єкта владних повноважень вже та безпосередньо зачіпає права та свободи такого позивача).

Право ініціювати у суді справу (*locus standi*) про визнання протиправним та нечинним рішення суб'єкта владних повноважень, яке володіє ознаками нормативно-правового акта ґрунтується, фактично, на зазначеному статусі оскаржуваного акта. Відмова у доступі до суду особи у такій категорії спорів може призвести до ситуації, за якої рішення суб'єктів владних повноважень, що володіє ознаками нормативно-правового акта, буде залишатися поза межами судового контролю» [16].

Аналогічні висновки Верховного Суду, що судовий контроль за законністю рішень місцевих органів влади щодо планування території, зокрема, розроблення та затвердження детальних планів території, стосується захисту суспільного (публічного) інтересу містяться в постанові від 11.05.2023 р. у справі №380/23542/21, від 04.04.2024 р. у справі № 320/4702/21.

У ситуаціях, коли йдеться про захист публічного екологічного інтересу, важливо пам'ятати про закріплені українським законодавством та підтверджені судовою практикою «широкий» доступ громадських природоохоронних організацій до правосуддя у справах про порушення природоохоронного законодавства. Відповідна проблематика доступу громадськості до правосуддя у відносинах захисту довкілля, що виникла після підписання у 1998 році Орхуської конвенції (Конвенція про доступ до інформації, участь громадськості в процесі прийняття рішень та доступ до правосуддя з питань, що стосуються довкілля), стала предметом наукових дискусій, публічних обговорень, ініційованих зацікавленою громадськістю, та врешті-решт вилилася у сталу правову позицію, висловлену вищими судовими інстанціями України.

Вперше правовий висновок з цього питання був викладений в постанові Великої Палати Верховного Суду від 11.12.2018 р. в справі № 910/8122/17:

«... відповідно до Орхуської конвенції представники громадськості мають право оспорювати порушення національного законодавства у сфері довкілля незалежно від того, належать такі порушення до прав на інформацію і на участь громадськості при прийнятті рішень, гарантованих Орхуською конвенцією, чи ні... Орхуська конвенція забезпечує доступ до правосуддя як на підставі власних положень, так і в порядку забезпечення дотримання національного природоохоронного законодавства.

... МБО «Екологія-Право-Людина» є природоохоронною організацією, яка відповідно до положень Орхуської конвенції та Законів України «Про охорону навколишнього природного середовища», «Про громадські об'єднання», «Про благодійну діяльність та благодійні організації», а також відповідно до свого статуту, має право на представництво в суді екологічних інтересів суспільства та окремих його членів з метою захисту порушених екологічних прав людини та громадянина або з метою усунення порушень вимог екологічного законодавства» [17].

Таким чином, громадська організація може захищати в суді особисті немайнові та майнові права як своїх членів, так і права та охоронювані законом інтереси інших осіб, які звернулися до неї за таким захистом, лише у випадках, якщо таке повноваження передбачено в її статутних документах, та якщо відповідний закон визначає право громадської організації звертатися до суду за захистом прав та інтересів інших осіб [18, с. 65].

Аналогічні висновки представлені в рішеннях Верховного Суду в справах щодо регулювання містобудівної діяльності загалом (постанова Верховного Суду від 09.10.25 р. у справі № 320/29225/23) та оскарження містобудівної документації, зокрема.

Так, в постанові від 11.06.2024 р. в справі № 160/19750/22 за позовами громадських організацій «Платформа Громадський Контроль», «Збережи Дніпро» до Дніпровської міської ради про оскарження проекту змін до Генерального плану розвитку м. Дніпра Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду наголосив: «... не заслуговують на увагу доводи відповідача щодо відсутності у позивача права звернення до суду, оскільки Верховний Суд вже неодноразово вказував на те, що право на захист порушеного конституційного права на безпечне довкілля належить кожному та може реалізовуватися громадянами особисто або спільно – через об'єднання громадян (громадськість), у зв'язку із чим судами попередніх інстанцій констатовано, що оскільки оспорювані зміни до містобудівної документації стосувалися навколишнього природного середовища, тому громадські організації, враховуючи приписи Орхуської конвенції, мають право на звернення до суду за захистом охоронюваного законом інтересу у сфері гарантування екологічної безпеки» [19].

Висновки. Аналіз судової практики щодо оскарження містобудівної документації місцевого рівня, а саме генеральних планів населених пунктів та детальних планів територій, сформованої на рівні правових позицій Верховного Суду, дав підстави виокремити ключові особливості судового розгляду цих категорій справ:

- такі справи вирішуються в порядку адміністративного судочинства;
- генеральні плани населених пунктів та детальні плани територій визнаються нормативно-правовими актами;
- провадження щодо оскарження містобудівної документації здійснюється відповідно до приписів ст. 264 Кодексу адміністративного судочинства України;
- право оскаржити вказані акти містобудівної документації мають особи, щодо яких їх застосовано, а також особи, які є суб'єктом правовідносин, правовідносин, у яких буде застосовано ці акти, що означає фактичне запровадження доктрини «*actio popularis*».

Водночас, у випадках, коли містобудівна документація не відповідає природоохоронним вимогам, відповідно до приписів Орхуської конвенції та усталеної судової практики, право на звернення до суду за захистом охоронюваного законом інтересу у сфері забезпечення екологічної безпеки мають громадські природоохоронні організації.

Таким чином, висновки щодо застосування норм містобудівного права, викладені в постановах Верховного Суду, сприяють єдності підходів щодо захисту порушених як приватних, так і публічних (зокрема, публічних екологічних) інтересів у відносинах розроблення та затвердження містобудівної документації місцевого рівня.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Геопортал містобудівного кадастру на державному рівні. Містобудівна документація. URL: https://kadastr.gov.ua/map_portal#/5.00:31.232129,48.109045:0.00:0.00?baseLayer=oro100 (дата звернення: 05.01.2026).
2. Аналіз стану здійснення правосуддя адміністративними судами у 2024 році. URL: https://court.gov.ua/storage/portal/supreme/rizne/Analiz_KAS_2024.pdf (дата звернення: 05.01.2026).
3. Rapport public 2025. Activité juridictionnelle et consultative des juridictions administratives en 2024. Paris: Direction de l'information légale et administrative, 2025. 509 p. URL: <https://www.conseil-etat.fr/actualites/le-rapport-public-2024-de-la-juridiction-administrative-est-en-ligne> (дата звернення: 05.01.2026).
4. Права людини у муніципально-правовому вимірі: доктрина та проблеми реалізації: колект. монографія /за ред.: І.С. Пирога, Ю.М. Бисага. Луцьк: Вежа-Друк, 2025. 309 с.

5. Рибак К.О. Містобудівна діяльність як об'єкт адміністративно-правового регулювання: монографія. Київ: Видавничий дім «Гельветика», 2018. 250 с.
6. Анісімова Г.В. Теоретичні засади розвитку екологічного законодавства в контексті природно-правової доктрини: монографія. Харків: Право, 2019. 672 с.
7. Мороз Г.В. Взаємодія публічних і приватних інтересів в екологічному праві України: монографія. Івано-Франківськ: Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, 2022. 353 с.
8. Ільїна Н.Л. Організаційно-правові засади забезпечення екологічної безпеки у плануванні та забудові міст України: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 2008. 18 с.
9. Берназюк Я. Особливості провадження у справах щодо оскарження нормативно-правових актів. URL: https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/supreme/2023_prezent/presentation_bernaziuk_NPA.pdf (дата звернення: 05.01.2026).
10. Берназюк Я. Принцип пріоритету суспільних інтересів: критерії, ризики, судова практика. URL: https://court.gov.ua/storage/portal/supreme/prezentacii_2025/154_Public_Interest_Priority_Criteria_Case_Law_bernaziuk.pdf (дата звернення: 05.01.2026).
11. Берназюк Я. Позов на захист суспільних інтересів (доктрина actio popularis) як гарантія дотримання екологічних прав: практика Верховного Суду. URL: https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/supreme/2024_prezent/environmental_rights_bernaziuk.pdf (дата звернення: 05.01.2026).
12. Про регулювання містобудівної діяльності: Закон України від 17.02.2011 року № 3038-VI з наступними змінами. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3038-17/conv#n11> (дата звернення: 05.01.2026).
13. Kobetska N. Consideration of Environmental Law Requirements in the Process of Local-Level Territory Planning. *Український політико-правовий дискурс*. 2025. № 14. DOI <https://doi.org/10.5281/zenodo.17007686>; URL: <https://ppdnz.com.ua/index.php/home/article/view/380/279> (дата звернення: 05.01.2026).
14. Постанова Верховного Суду у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду від 11.12.2019 року, справа № 369/7296/16-а. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/86305743> (дата звернення: 05.01.2026).
15. Кодекс адміністративного судочинства України від 06.07.2005 року, № 2747-IV з наступними змінами. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15/conv#n11557> (дата звернення: 05.01.2026).
16. Постанова Верховного Суду у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду від 11.09.2023 року, справа № 320/258/19. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/113405944> (дата звернення: 05.01.2026).
17. Постанова Великої Палати Верховного Суду від 11.12.2018 року, справа № 910/8122/17. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/78977479> (дата звернення: 05.01.2026).
18. Ланкевич. А. Право громадських організацій на представництво в суді екологічних інтересів суспільства з метою захисту порушених екологічних прав людини та громадянина. *Судовий захист природного довкілля та екологічних прав*: збірник матеріалів міжнародного судового форуму (м. Київ, 7 листопада 2019 року). Київ. 2019. С. 13–19.
19. Постанова Верховного Суду у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду від 11.06.2024 року, справа № 160/19750/22. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/119661827> (дата звернення: 05.01.2026).

Дата першого надходження рукопису до видання: 7.01.2026
Дата прийняття до друку рукопису після рецензування: 26.01.2026
Дата публікації: 2.02.2026